

Mahmud Derviš

VIDIM SVOJ DUH KAKO STIŽE IZ DALEKA

OPISIVANJE OBLAKA

Opisivanje oblaka je veština kojom nisam ovladao...

Hodam planinom i gledam odozgo

Ka oblacima, vise o pojasu azura

Prozirni i laki

Kao pamuk koji vetrovi grebenaju

Kô bela misao o životnom smislu

Možda neka boginja ispravlja priču o stvaranju

„Ovaj svet nema konačnog oblika...

Ovi oblici nemaju istoriju...“

Gledam odozgo i vidim gde oblik izbija

Iz ništavnosti bezobličja:

Pero ptice raste u rogovima belog divojarca

A lice ljudskog bića izlazi iz krila

Vodene ptice...

Oblaci nas crtaju po svome

Mešaju se lica s vizijama

I ništa se i niko ne dovrši jer za trenutak

Tvoja nova slika će postati slika

Tigra ranjenog skiptarom vetra

Nevidljivi slikari su još pred tobom

Igraju se, crtaju večni apsolut

Beo kao oblaci na zidu ovog sveta...

A pesnici oblacima grade kuće

I odlaze...

Svaki osećaj ima sliku

I svako vreme oblak

Al' su životi oblaka kratki u vetru

Kao privremena večnost u pesmama

Ne prestaje i ne istrajava...

Sreća moja da hodam planinom

I gledam odozgo

Na oblake...

KAFANA I TI SA NOVINAMA

Kafana i ti sediš s novinama
Ne, nisi sam. Pola čaše ti je prazno
A drugu polovinu sunce ispunjava...
Kroz staklo vidiš prolaznike kako žure
A tebe ne vide (to je osobina odsustva:
Ti vidiš dok tebe ne vide)
Kako si slobodan, ti, zaboravljeni u kafani!
Niko ne vidi u tebi trag violine
Niko ne zuri u tvoje prisustvo ili odsustvo
Niko ne ispituje tvoju maglu ako pogledaš
Devojku pred kojom si se slomio
Kako si slobodan da obavljaš svoje lične stvari
U ovoj gužvi bez uhode svog
I čitaočevog!
Radi sa sobom šta hoćeš, skini
Košulju ili cipele ako ti je volja
Jer si zaboravljen i slobodan u svojoj mašti
Nema, zbog tvog imena ili lica, neodložnog posla
To si što si, ni prijatelj ni neprijatelj
Ovde ne promatra tvoje uspomene
Tráži da se izvini ona što te ostavila u kafani
Jer nisi primetio novu frizuru
I leptire što su na njenim rupicama igrali
I tráži da se izvini onaj što je tvoj atentat naložio
Toga dana, ni zbog čega... samo što nisi
Umro u onaj dan kad si se sa zvezdom obrušio
I napisao prve pesme njenim mastilom...
Kafana i ti sediš s novinama
U uglu, zaboravljen i niko ne vređa
Tvoje čisto raspoloženje
I niko ne razmišlja da te ugrabi
Kako si zaboravljen i slobodan u svojoj mašti!

NA OVOJ ZEMLJI IMA ZBOG ČEGA VREDI ŽIVETI

Na ovoj zemlji ima zbog čega vredi živeti:

Kolebanje aprila

U zoru miris hleba

Ženska mišljenja o muškarcima

Eshilova dela

Začetak ljubavi

Trava na kamenu

Majke koje žive na niti svirale

I strah osvajača od sećanja

Na ovoj zemlji ima zbog čega vredi živeti:

Poslednji dani septembra

Dama koja napušta četrdesete punih kajsija

Sat sunca u tamnici

Oblak koji imitira jato živih bića

Ovacije naroda onima što u smrt odlaze s osmehom

I strah tiranina od pesama

Na ovoj zemlji ima zbog čega vredi živeti:

Na ovoj zemlji je gospođa zemlje

Majka svih početaka

Majka svih svršetaka

Zvali su je Palestina

Nazvana je Palestina

Gospođo moja: vredi mi

Jer si moja gospođa

Vredi mi da živim!

VIDIM SVOJ DUH KAKO STIŽE IZ DALEKA

Kao kućni balkon gledam na ono što hoću
Gledam na prijatelje, donose poštu
Večernju: hleba i vina
I nekolike romane i ploče...

Gledam na galeba
I na vojnike u kamionima
Menjaju drveće ovog prostora

Gledam na psa mog komšije
Koji je emigrirao iz Kanade
Pre jedne i po godine...

Gledam na ime Abu Tajiba al-Mutanabija¹
Na konju pesme putuje
Iz Tebrije u Egipat

Gledam na persijsku ružu
Kako se penje uz ogradu
Žičanu

Kao kućni balkon gledam na ono što hoću

Gledam na drvo koje čuva noć od sebe
I čuva san onih koji me
Mrtvog žele...

Gledam na vetar koji traga
U sebi za domovinom vetra...

¹ Arapski pesnik iz X veka, širokog i snažnog uticaja na modernu arapsku liriku. Čuven po svom oštrom jeziku i mahnitoj naravi koji su, pretočeni u poeziju, često bili razlog njegovim progonstvima. Ime ovog srednjovekovnog pesnika i njegov put, odnosno progonstvo, iz Tebrije (nekada Sirija, potom Palestina i danas Izrael) u Egipat treba da pokrenu sliku poetske sudbine Mahmuda Derviša koja je po mnogo čemu prelazila isti put. Ovom iskustvu pesnik je posvetio i čitavu pesmu (*Put Al-Mutanabija u Egipat*) – *Prim. prev.*

Gledam na jednu ženu
Koja se u sebi sunča...

Gledam na povorku starih proroka
Bosi se penju do Jerusalima
I pitam: ima li neki novi prorok
Za ovo novo doba?

Kao kućni balkon gledam na ono što hoću

Gledam na svoju sliku kako beži od sebe
Do kamenih stepenica i nosi maramu moje majke
Podrhtava na vetru: šta će se desiti
Ako se u detinjstvo vratim
Ako se vratim tebi... i ti meni

Gledam na stablo masline
Koja je skrila Zahariju²
Gledam na reči izumrle
U *Lisan al-Arab*-u³

Gledam na Persijance, Rimljane, Sumere
I nove izbeglice...

Gledam na đerdan jedne od Tagorinih sirotica
Kako ga mrve kola lepog princa...

Gledam na divljeg goluba
Mučenog kraljevim grdnjama

Gledam na metafiziku
Šta će biti... šta će biti posle pepela?

Gledam na svoje telo
Uplašen iz daleka...

Kao kućni balkon gledam na ono što hoću

² Misli se na starozavetnog proroka (Zah 4:14) – *Prim. prev.*

³ Najobuhvatniji klasični arapski rečnik autora Ibn al-Manzura s kraja VII i početka VIII veka. – *Prim. prev.*

Gledam na svoj jezik za dva dana
Dovoljno je malo odsustvo Eshilu da otvori vrata miru
Dovoljan je kratak govor Antoniju da raspiri rat
Ženska ruka u mojoj ruci
Dovoljna je
Da zagrlim svoju slobodu
I da opet počnu plima i oseka u mom telu

Kao kućni balkon gledam na ono što hoću

Gledam na svoj duh
Kako dolazi
Iz daleka...

DOK ČEKAM

Dok čekam, spopada me ludilo u zasedi raznih mogućnosti:
Možda je u vozu zaboravila svoju malenu tašnu
Pa se zagubila moja adresa i mobilni telefon
I nestala njena žudnja pa je rekla:
Ne zasipajmo ga slabom kišom
A možda je zabavila neka nenadana stvar
Ili put na jug da poseti Sunce,
I telefonirala, ali me ujutru nije našla
Jer sam izašao da kupim gardenije za naše veče i dve čaše vina
A možda se posvađala sa starim mužem oko nekih uspomena
Pa se zaklela da više ne vidi muškarca
Koji joj preti stvaranjem uspomena
Možda je na putu ka meni naletela na taksi
Pa se ugasile planete u njenoj galaksiji
I još se leči snom i sedativom
A možda je pogledala u ogledalo pre izlaska
Iz sebe i opazila dve kruške velike
Kako talasaju njenu svilu
Pa je uzdahnula i pokolebala se:
Da l' moju ženstvenost zaslužuje još neko sem mene
A možda je, slučajno, izrazila ljubav
Bivšu od koje se nije zacelila
Pa otišla s njim na večeru
Možda je umrla
A smrt zavoli naglo, kao ja
I smrt, poput mene, ne voli da čeka

ZBOG NEČEG SREĆAN

Srećan zbog nečeg nepoznatog, grlio sam
Jutro snagom pevanja, hodao siguran
U svoje korake, hodao siguran u svoja viđenja,
Neko nadahnuće me zove: dođi! Kao magičan znak,
Kao da je san koji se uzdigao da me uputi u svoje tajne
Pa da budem noću svoje zvezde gospodar...
Oslonjen na svoj jezik. Ja sam svoj san. Majka svoje majke
U snoviđenjima i svoga oca otac i sin svoj sam.

Srećnog zbog nečeg nepoznatog, nosilo me
Pevanje na svojim žičanim instrumentima
I glačalo me kao dijamant princeze s istoka
Što se nije otpevalo sada
Ovog jutra
Neće se pevati nikada

Daj nam, ljubavi, svo svoje obilje da krenemo
U časni rat osećajnih, jer je klima povoljna
I sunce naše oružje jutros naoštava,
O ljubavi! Mi nemamo drugog cilja do poraza
U tvojim ratovima... i zato pobeđuj ti, pobeđuj i čuj
Pohvalu od svojih žrtava: Pobeđuj! Živa bila
I vrati se nama poraženima... u zdravlju!

Srećan zbog nečeg nepoznatog, hodao sam
Sanjareći o jednoj pesmi, plavoj, iz dva reda
Iz dva reda... od radosti neke lagane,
I vidljive i tajne
Ko ne voli sada,
Ovog jutra,
Neće voleti nikada!

ČEŽNJA ZA SVETLOŠĆU

Šta bi uzbudilo ljude da hodamo po svetlosti dana
I da ti ja poneseš tašnu i suncobran
I da ti iza ugla uzmem usta
I ukradem poljubac
Tvoje oči
Sanjam da jednom vidim tvoje oči kad im se spava
Jer tako vidim mir mora u smiraju dana
Tvoje usne
Sanjam da vidim tvoje usne dok ljube
Jer tako vidim sunce kako se rasplamsava
U rađanju svadbenog veselja
Što bi se srdila noć kad bih zapalio dve sveće
I video tvoje lice dok ga kupaju zraci
I video reku belokosti nad kojom bdi mramor dve barke
Pa opet postao odojče
Sa dna svoje tragedije dozivam tvoje oči
Da nose mojim venama vino svetlosti
Šta bi uzbudilo ljude da bacim glavu u tvoje ruke
I objumim tvoj struk usput

IZ PESME NAD PESMAMA

Izađoh noću da tražim onog koga je moja duša zavolela
Stavila mi znak na čelo i glavu namazala

U obilasku grada priđe mi noćna patrola
Rastrgnu mi grudi i ostavi moje srce za taoca

Za ime boga ti što ćeš sresti
Moju dragu jednog dana
Javi joj da sam čekao

Do jutra... i umro

OSTATAK ŽIVOTA

Da mi kažu: umrećeš ovde večeras
I šta ćeš za preostalo vreme?

Gledam na ručni sat/
Ispijam čašu soka
I grizem jabuku
I duže motrim mrava koji je našao hranu

Gledam na ručni sat/
Ima još vremena da obrijem bradu
I potopim se u vodu/ sine mi:
Za pisanje se mora doterati/
Nek odeća bude plava
Sedim do podneva živ za stolom
Ne vidim trag boje na rečima
Belo, belo, belo...
Pripremam svoj poslednji obrok
U dve čaše sipam vino: sebi
I onom ko neplanski dođe
Potom dremam između dva sna/
Ali me budi zvuk hrkanja...

Gledam na ručni sat:
Još ima vremena da čitam/
Čitam pola mualake⁴
I jedno poglavlje Dantea
I vidim kako život odlazi od mene
Drugima i ne pitam se ko će
Ispuniti njegovo nedostajanje

– Je l' tako?
Tako je
– I šta onda?

⁴ Mualake (ar. *mucallaqAt*) – sedam najstarijih i najpoznatijih klasičnih arapskih pesama (kasida) iz preislamskog perioda koje je odabrao i u prvu arapsku poetsku zbirku uneo Hamad al-Ravi u VIII veku. Njihov naziv na arapskom znači „obešene“, a predanje objašnjava da su one, budući ocenjene kao poetski najvrednije, visile na počasnom mestu. – *Prim. prev.*

Češljam kosu i bacam pesmu
Ovu pesmu u korpu za otpatke
Oblačim najnoviju italijansku košulju
Ispraćam sebe uz svitu
Španskih violina
I odlazim na groblje

PROĐE VOZ

Brzo prođe voz
Ja sam na trotoaru čekao
Voz koji je prošao
I putnici odoše
Svojim danima... a ja
Čekam još

Iz daljine plaču violine
I nosi me
Oblak iz njihovih krajeva
Pa se raspe

Čežnja za tajanstvenim stvarima
Je bila daleko pa blizu
Te me ni zaborav ne udalji
Ni sećanje ne približi
Ženi
Koja bi viknula: ja sam mesec
Da je mesec dirnu

Brzo prođe voz
Moje vreme ne beše

Sa mnom na trotoaru
Drugi je bio sat
Koji je sada sat?
Koji je dan u kom se
Desio prekid između juče i sutra
Pošto cigani odoše?

Ovde i jesam i nisam rođen
Ovaj voz će dovršiti dakle
Moje nepokorno rođenje
Dok drveće trči oko mene

Ovde sam se našao i nisam
Naićiću u ovom vozu
Na svoju dušu koja se
Ispunila obalama reke
Što je međ njima umrla
Kao što umire mladić
„Da je samo mladić kamen...“

Brzo prođe voz
Prođe kraj mene a ja
Kao stanica, ne znam
Da l' da se opraštam
Ili dočekam ljude:
Na mom trotoaru
Pozdrav
Kafana
Kancelarije
Ruže
Telefon
Novine
Sendviči
Muzika
I rima
Za nekog drugog pesnika
Koji će doći da čeka

Brzo prođe voz
Prođe kraj mene a ja
Još čekam

PROLAZNICI MEĐU PROLAZNIM REČIMA⁵

Oj vi što među prolaznim rečima prolazite
Kupite svoja imena i odlazite
Nosite vaše satove iz našeg vremena i odlazite
Uzmite šta hoćete od peska sećanja i plaveti mora
Uzmite šta hoćete od slika, da znate
Da nećete znati
Kako kamen s naše zemlje tavanicu neba gradi

Oj prolaznici među prolaznim rečima
Od vas mač – od nas krv naša
Od vas čelik i vatra – od nas naše meso
Od vas još jedan tenk – od nas kamen
Od vas gasna bomba – od nas kiša
Nad nama su koliko i nad vama vazduh i nebo
Uzmite svoj deo od naše krvi i odlazite
Uđite na večernju igranku i odlazite
Mi moramo da čuvamo ruže heroja
Mi moramo da živimo kako nam se hoće

Oj vi što među prolaznim rečima prolazite
Kô gorka prašina, prođite gde god hoćete
Samo ne prolazite među nama kô leteći insekti
Jer mi na našoj zemlji imamo posla
Imamo pšenicu da gajimo i zalivamo je rosom svojih tela
I imamo ono što vama nije po volji:
Kamen⁶ i stid

⁵ Ovde je posredi igra reči. Reči „prolaznici“ (ar. *cAbirUna*) i „prolaznim“ (ar. *cAbir*) istog su korena kao i reč „jevrejski“ (ar. *cibrijj*), što jeste jedno od postojećih etimoloških polazišta za objašnjenje ovog prideva, a čime se pesnik poslužio kao direktnom asocijacijom. Ova pesma je svojevremeno uzburkala javnost što nije teško zaključiti i sad i ovde, relativno daleko od palestinsko-izraelskog pitanja. Tada je problem „nevaljale pesme“ došao i do izraelskog parlamenta i ona je tek mnogo kasnije štampana u okviru jedne zbirke izabranih pesama. Da bi se shvatili šok i iznenađenje koje je pesma izazvala treba imati u vidu činjenicu da je Derviš u velikom broju svojih pesama neprijatelja uspeo da prikaže u svetlu ljubavi i razumevanja tako da je čak razmatrano da se nekoliko njegovih pesama uvede u školski program Izraela. – *Prim. prev.*

⁶ Poznato je da se palestinski mladići i dečaci u izraelskim napadima brane kamenicama. – *Prim. prev.*